

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9So/203/2015
Identifikačné číslo spisu: 1013202230
Dátum vydania rozhodnutia: 26.04.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:1013202230.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa: F., J. t. č. ÚVTOS Leopoldov, Gucmanova 19/670, Leopoldov, proti odporcovi: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ulica 29. augusta 8, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí odporcu zo dňa 27.09.2013 a zo dňa 04.12.2013, obe č. XXX XXX XXXX X, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 10Sd/232/2013-53 zo dňa 19.11.2014, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 10Sd/232/2013-53 zo dňa 19.11.2014 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie a rozhodnutie.

Odôvodnenie

Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 10Sd/232/2013-53 zo dňa 19.11.2014 potvrdil rozhodnutie odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa XX.XX.XXXX a rozhodnutie odporcu č. XXX XXX XXXX X zo dňa XX.XX.XXXX, ktorým bolo zmenené rozhodnutie zo dňa 27.09.2013 (ďalej aj len „napadnuté rozhodnutia odporcu“), ktorými odporca podľa § 70 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) zamietol žiadosť navrhovateľa o invalidný dôchodok s odôvodnením, že síce bol uznaný za invalidného z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o 45% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, avšak nezískal potrebný počet rokov obdobia dôchodkového poistenia. V odôvodnení rozsudku krajský súd uviedol, že navrhovateľ sa nesprávne domnieval, že za obdobie dôchodkového poistenia má byť považované obdobie výkonu väzby a trestu odňatia slobody bez ohľadu na to, či väzeň alebo odsúdený bol alebo nebol pracovne zaradený. Odporca postupoval správne, keď obdobie výkonu väzby a trestu odňatia slobody po 01.01.2004 zohľadnil len v rozsahu, kedy navrhovateľ pracoval, a teda dôchodkové poistenie nebolo prerušené. Podobne správne prihliadol na obdobie väzby a výkonu trestu odňatia slobody pred 01.01.2004 len v rozsahu pracovného zaradenia podľa § 58 vyhlášky Federálneho ministerstva práce a sociálnych vecí č. 149/1988 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení (ďalej aj len „vyhláška č. 149/1988 Zb.“). Existencia obdobia dôchodkového poistenia sa vyhodnocuje podľa normy, ktorá v príslušnom období určovala, ktoré obdobie možno považovať za obdobie dôchodkového poistenia. Odporca pri posudzovaní trvania väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody u navrhovateľa pred 01.01.2004 správne vychádzal z vyhlášky č. 149/1988 Zb.,

účinnnej pred 01.01.2004, v zmysle ktorej u odsúdeného vzniká účasť na dôchodkovom zabezpečení dňom zaradenia na pravidelný výkon prác a zaniká dňom, kedy bol z týchto prác odvolaný. Za obdobie od 30.07.1997 do 30.07.1998, kedy bol navrhovateľ umiestnený v Nápravno-výchovnom ústave v Hrnčiarovciach nad Parnou, sa mu hodnotilo len 54 odpracovaných dní. Nakoľko v období od 15.10.2002 do 01.10.2003, ako aj v období výkonu väzby od 29.05.2006 do 27.03.2008, nebol zaradený na výkon prác, odporca mu uvedené obdobie nezohľadnil. Navrhovateľ sa nesprávne domnieval, že obdobie, v ktorom poberal dávku v hmotnej núdzi, treba považovať za obdobie dôchodkového poistenia. V tejto súvislosti krajský súd ďalej uviedol, že nemohol prihliadnuť ani na námietky navrhovateľa o nezohľadnení jeho práceneschopnosti v rozsahu 23 mesiacov. Obdobie práceneschopnosti v rozsahu 5,5 mesiaca malo trvať počas výkonu trestu odňatia slobody v ÚVTOS Leopoldov v období medzi septembrom 2002 až septembrom 2003. Nakoľko navrhovateľ nebol od 01.01.2003 do 01.10.2003 v ÚVTOS Leopoldov poistený, nevznikol mu ani nárok na nemocenské. Obdobie práceneschopnosti sa môže považovať do 01.01.2004 ako náhradná doba, avšak len za predpokladu, že počas práceneschopnosti vznikol nárok na nemocenské podľa § 9 ods. 1 písm. f) zákona č. 461/2003 Z. z. Navrhovateľovi ako osobe, ktorá nebola nemocensky ani dôchodkovo poistená, nevznikol nárok na nemocenské, preto dobu práceneschopnosti v roku 2003 nemožno považovať za náhradnú dobu, a teda ani za obdobie dôchodkového poistenia. Z rovnakých dôvodov nebolo možné prihliadnuť ani na jeho práceneschopnosť v čase poberania dávok v hmotnej núdzi. Za obdobie dôchodkového poistenia možno považovať len obdobie, počas ktorého si poistenec buď sám platil poistné na dôchodkové poistenie, alebo túto povinnosť za neho prebral štát. V období, keď navrhovateľ bol ako obvinený vo výkone väzby alebo ako odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody a nepracoval, neodvádzal poistné na dôchodkové poistenie a nerobil tak za neho ani štát. Podobne namiesto navrhovateľa štát neplatil poistné na dôchodkové poistenie ani v období, keď poberal dávky v hmotnej núdzi. Vzhľadom na to, že za osobu v evidencii nezamestnaných štát do 01.01.2001 platil poistné na dôchodkové poistenie, do tohto dátumu sa mu obdobie evidencie riadne zohľadnilo. Po 01.01.2001 platil štát namiesto uchádzača o zamestnanie poistné len v prípade, že mu vznikol nárok na podporu v nezamestnanosti. V dôsledku toho sa od 01.01.2001 obdobie evidencie navrhovateľa na úrade práce nepovažovalo za náhradnú dobu.

Proti rozsudku krajského súdu podal navrhovateľ v zákonnej lehote odvolanie žiadajúc, aby mu bol priznaný invalidný dôchodok. Poukázal na zdravotnú dokumentáciu obsahujúcu celý priebeh jeho liečby, ďalej na to, kde sa nachádza jeho zdravotná dokumentácia a navrhol predvolať S.. Y. I.. Dňa 19.06.2013 bol posudkovým lekárom v Želiezovciach uznaný za invalidného. Krajský súd mal z predložených dôkazov a tvrdení navrhovateľa preskúmať, či mu neprináleží invalidita aj za predchádzajúce obdobie, a to za obdobie jeho práceneschopnosti, ktoré je evidované príslušným úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, keďže poberal príspevok k dávke v hmotnej núdzi. Ďalej namietal, že posudkový lekár nezohľadnil ani jeho ochorenie - chronickú pankreatitídu a ostatné ochorenia. Na podporu svojho tvrdenia predložil nálezy z hospitalizácie v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a ÚVTOS Trenčín z 05.05.2015. Mal za to, že mu vznikol nárok na invalidný dôchodok z dôvodu, že v ÚVTOS Leopoldov odpracoval chýbajúce obdobie 197 dní. Chýbajúce obdobie odpracoval do dovŕšenia 40 rokov a dňa 12.11.2014 požiadal o opätovné prehodnotenie svojej žiadosti. Na záver požiadal o ustanovenie obhajcu. O ustanovenie obhajcu opakovane požiadal aj podaním doručeným krajskému súdu dňa 17.06.2015.

Odporca vo vyjadrení k odvolaniu navrhol, aby odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z dôvodu jeho vecnej správnosti. V plnom rozsahu poukázal na písomné vyjadrenie zo dňa 16.12.2013 a doplnujúce vyjadrenie zo dňa 07.07.2014. Dôvody, ktoré uviedol navrhovateľ v odvolaní, nepovažoval za opodstatnené. Mal za to, že krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého vec náležite právne posúdil, pričom nezistil nezákonnosť napadnutých rozhodnutí odporcu.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj len „S.s.p.“). V zmysle § 492 ods. 2 S.s.p. odvolacie konania podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok a konanie mu predchádzajúce bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods.2 O.s.p. a dospel k záveru, že rozsudok krajského súdu je potrebné zrušiť.

Odvolací súd považuje v prvom rade za potrebné uviesť, že pokiaľ ide o žiadosť navrhovateľa o ustanovenie obhaju (advokáta), odvolací súd zistil, že navrhovateľ bol vo výzve Krajského súdu v Bratislave zo dňa 03.06.2015 v súlade s § 30 O.s.p. poučený o tom, že so žiadosťou o ustanovenie advokáta sa má obrátiť na Centrum právnej pomoci. Napriek poučeniu tak neurobil. V súvislosti s jeho žiadosťou zo dňa 15.06.2015 o ustanovenie právneho zástupcu Mgr. M. I. z nadácie Charty 77, odvolací súd zdôrazňuje, že ak Centrum právnej pomoci o ustanovenie advokáta nepožiada, takú okolnosť nemožno považovať za porušenie jeho procesných práv súdom. Navrhovateľ si nemôže sám vybrať, ktorý advokát mu má byť ustanovený „ex offo“. Ak má záujem o zastupovanie len uvedeným advokátom, môže s ním uzavrieť zmluvu o poskytnutí právnej služby, avšak na vlastné náklady.

Podľa § 70 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., nárok na invalidný dôchodok vzniká, ak sa poistenec stal invalidným, získal potrebný počet rokov obdobia dôchodkového poistenia podľa § 72 zákona č. 461/2003 Z. z. a ku dňu vzniku invalidity nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok.

Podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 310/2006 Z. z., za obdobie dôchodkového poistenia sa považuje aj zamestnanie a náhradná doba získané pred 1. januárom 2004 podľa zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej aj len „zákon č. 100/1988 Zb.“).

Na dôchodkové účely sa do zamestnania započíta aj

- v období pred 01.01.2001 doba trvania vedenia v evidencii nezamestnaných
- a v období od 01.01.2001 do 31.12.2003 doba vyplácania podpory v nezamestnanosti v zmysle § 169c ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 446/2000 Z. z.

Podľa § 58 ods. 1 veta prvá a druhá vyhlášky č. 149/1988 Zb., dôchodkovo zabezpečený je odsúdený, ktorý v dobe výkonu trestu odňatia slobody je zaradený na pravidelný výkon prác; účasť na zabezpečení vzniká dňom zaradenia na tieto práce a zaniká dňom, keď odsúdený bol z výkonu týchto prác odvolaný. Dôchodkové zabezpečenie sa nevzťahuje na odsúdených, ktorí vykonávajú len príležitostné práce, ktorých výkon nezakladá nemocenské poistenie.

Podľa § 26 ods. 1 písm. d) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 555/2007 Z. z., zamestnancovi sa prerušuje povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti, v období, v ktorom je vo výkone väzby alebo vo výkone trestu odňatia slobody; to platí vo vzťahu k činnosti, z ktorej je povinne nemocensky poistený a povinne dôchodkovo poistený a počas vykonávania ktorej bol vzatý do výkonu väzby alebo nastúpil výkon trestu odňatia slobody.

V konaní nebolo sporné, že navrhovateľ sa považuje za invalidného z dôvodu, že má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o 45% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou od 19.06.2013. Táto skutočnosť vyplýva z lekárskej správy posudkového lekára sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne, pobočky Levice zo dňa 21.08.2013. Sporným bolo, či navrhovateľ ku dňu vzniku invalidity získal potrebný počet rokov dôchodkového poistenia podľa § 72 zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý sa na účely vzniku nároku na invalidný dôchodok zisťuje z obdobia pred vznikom invalidity.

Podľa § 72 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok poistenca vo veku

- a) do 20 rokov je menej ako jeden rok,
- b) nad 20 rokov do 24 rokov je najmenej jeden rok,
- c) nad 24 rokov do 28 rokov je najmenej dva roky,
- d) nad 28 rokov do 34 rokov je najmenej päť rokov,

- e) nad 34 rokov do 40 rokov je najmenej osem rokov,
- f) nad 40 rokov do 45 rokov je najmenej 10 rokov,
- g) nad 45 rokov je najmenej 15 rokov.

Odvolací súd poukazuje na to, že pri posudzovaní invalidity nie je rozhodujúci dátum podania žiadosti o invalidný dôchodok, ani dátum, od ktorého žiadateľ o dávku žiada o jej priznanie. Invalidita je stav spôsobujúci pokles miery schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou a preto nie je rozhodujúce, že navrhovateľ žiadal o priznanie invalidného dôchodku od 19.06.2013. Posudkoví lekári sociálneho poistenia sa musia riadne vysporiadať s otázkou vzniku invalidity (dátumu vzniku) a odôvodniť, na základe akých odborných lekárskeho nálezov, potvrdzujúci rozsah zdravotného postihnutia v miere viac ako 40% a jeho dlhodobosť, ten-ktorý dátum vzniku invalidity určili. Krajský súd sa otázkou určenia vzniku invalidity z tohto hľadiska nezaoberal. Riadne a presvedčivé odôvodnenie dátumu vzniku invalidity je pritom základom pre posúdenie splnenia podmienky potrebnej doby poistenia pre vznik nároku na invalidný dôchodok (§ 72 ods.1 zákona).

Podľa § 157 ods. 2 O.s.p., v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Procesným právom účastníka je právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia. Povinnosť súdu riadne odôvodniť svoje rozhodnutie vyplýva z ustanovenia § 157 ods. 2 O.s.p. a znamená právo účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia. Jeho porušením sa účastníkovi odníma možnosť náležite skutkovo a aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu, voči ktorému chce využiť možnosť opravného prostriedku. Nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je preto porušením práva na spravodlivé súdne konanie.

Odvolací súd je toho názoru, že krajský súd z uvedených zásad súdneho prieskumu dôsledne nevychádzal, čím sa stalo jeho rozhodnutie nepreskúmateľným pre nedostatok dôvodov. Krajský súd sa v odôvodnení rozsudku stotožnil s napadnutými rozhodnutiami odporcu bez toho, aby zisťoval, či odporca vykonal potrebné dokazovanie na zistenie skutočného stavu veci nielen čo do určenia dátumu vzniku invalidity, ale aj zistenia, či

a na základe ktorých právnych predpisov navrhovateľ bol, resp. nebol dôchodkovo poistený, bol v jednotlivých obdobiach výkonu trestu odňatia slobody, resp. výkonu väzby pracovne zaradený od 01.01.1998 do 30.07.1998, od 15.10.2002 do 01.10.2003, od 29.05.2006 do 27.03.2008, resp. od 07.02.2009 do 23.04.2009.

Odvolací súd navyše zistil, že krajský súd nepreskúmal prvotné rozhodnutie odporcu zo dňa 27.09.2013, ale preskúmal iba rozhodnutie odporcu zo dňa 04.12.2013, ktorým bolo po podaní opravného prostriedku navrhovateľa na základe jeho odvolacích námietok zmenené rozhodnutie odporcu zo dňa 27.09.2013. Táto okolnosť bola samostatným dôvodom na zrušenie jeho rozsudku.

Je potrebné zdôrazniť, že ak v tom istom správnom konaní odporca rozhodoval viacerými rozhodnutiami o nároku a jej výšku, súd musí posúdiť, či všetky rozhodnutia preskúma v jednom súdnom konaní a teda či konanie o návrhu na ich preskúmanie spojí na spoločné konanie, prípadne či niektoré z následných rozhodnutí vylúči na samostatné konanie. Odvolací súd podotýka, že na krajskom súde sa pod sp. zn. 5Sd/8/2X16 vedie ďalšie konanie o preskúmanie ďalšieho rozhodnutia odporcu č. XXX XXX XXXX 0 zo dňa XX.XX.XXXX o zamietnutí žiadosti navrhovateľa o invalidný dôchodok.

Vzhľadom na uvedené dôvody odvolací súd napadnutý rozsudok podľa § 221 ods. 1 písm. f) O.s.p. v spojení s § 250l ods. 2 O.s.p. a s § 250ja ods. 3 vetou druhou O.s.p. zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (§ 221 ods. 2 O.s.p.).

V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu preskúmať aj rozhodnutie odporcu zo dňa 27.09.2013 a zväžiť spojenie vecí s vecou vedenou na krajskom súde pod sp. zn. 5Sd/8/2016. Vysporiada sa s otázkou určenia dátumu vzniku invalidity a jeho presvedčivého odôvodnenia v posudkoch, ako aj s otázkou riadneho zistenia skutočností rozhodných v správnom konaní pre posúdenie obdobia dôchodkového poistenia

navrhovateľa počas výkonu trestu odňatia slobody a výkonu väzby. Svoje rozhodnutie aj dostatočne odôvodní. V novom rozhodnutí vo veci krajský súd rozhodne aj o náhrade trov konania, vrátane trov odvolacieho konania (§ 224 ods. 3 v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá O.s.p.).

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.